

REJSKI PROGRAM ZA BELOKRANJSKO PRAMENKO

Rodica, maj 2024

Rejsko društvo: Zveza društev rejcev drobnice Slovenije

Naslov: Groblje 3, 1230 Domžale

e-pošta: drobnica@km-z.si

Predsednik: Roman SAVŠEK

ZVEZA DRUŠTEV
REJCEV DROBNICE
SLOVENIJE

**Univerza v Ljubljani, Biotehniška
fakulteta, Oddelek za zootehniko**

Naslov: Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana

e-pošta: drobnica@bf.uni-lj.si

UNIVERZA
V LJUBLJANI

BF

Biotehniška
fakulteta

Oddelek
za zootehniko

Rejski program so pripravili:

Viš. pred. dr. Angela CIVIDINI

Doc. dr. Mojca SIMČIČ

Marko BIZJAK, mag. inž. zoot.

Dušan BIRTIČ, inž. kmet.

Domen DRAŠLER, dipl. inž. zoot.

Polonca ZAJC, dipl. inž. zoot.

Gregor ŠEN, mag. inž. zoot.

Datum potrditve:

Rejski program je potrdila rejska komisija za belokranjsko pramenko
dne 21. maja 2024

KAZALO VSEBINE

1	NAMEN REJSKEGA PROGRAMA	1
2	IME PASME	1
3	ZNAČILNOSTI PASME	2
3.1	Izvor in nastanek pasme	2
3.2	Značilnosti zunanosti pasme.....	2
3.3	Proizvodne lastnosti.....	3
4	GEOGRAFSKO OBMOČJE IZVAJANJA REJSKEGA PROGRAMA.....	4
5	IDENTIFIKACIJA IN REGISTRACIJA TER EVIDENTIRANJE POREKLA ČISTOPASEMSKIH PLEMENSKIH ŽIVALI	5
6	REJSKI IN SELEKCIJSKI CILJI.....	7
7	LASTNA PREIZKUŠNJA IN OCENJEVANJE GENETSKE VREDNOSTI.....	9
7.1	Preizkušnja (kontrola) plodnosti v pogojih reje	9
7.2	Biološki test v pogojih reje.....	11
7.3	Preizkušnja (kontrola) ravnosti jagnjet (potomcev) v pogojih reje	12
7.4	Ocenjevanje lastnosti zunanosti	13
7.5	Preizkušnje v laboratorijih.....	14
7.5.1	Genski testi – test očetovstva	14
7.6	METODE ZA GENETSKO VREDNOTENJE.....	14
8	MERILA IN POSTOPKI ZA VPIS ŽIVALI V RODOVNIŠKO KNJIGO ZA BELOKRANJSKO PRAMENKO	15
8.1	Glavni del rodovniške knjige.....	16
8.2	Dodatni del rodovniške knjige.....	16
8.3	Uvrstitev potomcev živali, vpisanih v dodatni del, v glavni del rodovniške knjige..	17
9	RAZVRŠČANJE ČISTOPASEMSKIH MOŠKIH PLEMENSKIH ŽIVALI	17
9.1	Razvrščanje čistopasemskih plemenskih ovnov na kmetijskem gospodarstvu	17
9.2	Čistopasemski plemenski ovni priporočeni za naravni pripust	18
10	IZDAJANJE ZOOTEHNIŠKIH SPRIČEVAL.....	18
11	ZUNANJI IZVAJALCI	19

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Telesna masa in telesne mere belokranjske pramenke (Gostinčar, 2008)	2
Preglednica 2: Rejski cilji za belokranjsko pramenko	7
Preglednica 3: Razvrščanje plemenskih ovnov belokranjske pramenke v kakovostne razrede ob odbiri na kmetijskem gospodarstvu.....	18

KAZALO SLIK

Slika 1: Ovca belokranjske pramenke (Foto: B. Grabrijan).....	3
Slika 2: Oven belokranjske pramenke (Foto: B. Grabrijan).....	3

KAZALO PRILOG

Priloga A: Primeri zootehniških dokumentov za vodenje porekla in proizvodnje živali	
Priloga B: Navodila za ocenjevanje lastnosti zunanosti in obrazec »List za ocenjevanje živali«	
Priloga G: Primer zootehniškega spričevala	
Priloga H: Pooblastilo	
Priloga I: Poslovnik	

1 NAMEN REJSKEGA PROGRAMA

Rejski program za čistopasemske plemenske živali belokranjske pramenke se izvaja v skladu z Uredbo o reji živali (Uredba (EU) 2016/1012) na ozemlju Republike Slovenije. Z rejskim programom (RP) za belokranjsko pramenko želimo ohraniti in izboljšati lastnosti pasme v danih razmerah in ohraniti njeno prilagodljivost naravnim danostim in pogojem reje v Sloveniji – tradicionalna pašna reja na naravnih pašnikih in travnikih v času vegetacije. Ohraniti želimo velikost populacije in značilne lastnosti zunanosti pri živalih. Hkrati želimo izboljšati gospodarsko pomembne lastnosti pasme kot so lastnosti plodnosti (velikost gnezda) in ravnosti (hitrost rasti jagnjet). Ko bodo lastnosti plodnosti in ravnosti v selekcijskem smislu dosežene na določeni stopnji, jih bo potrebno le še vzdrževati oziroma ohranjati na tej stopnji.

Izboljšanje gospodarskih lastnosti je zelo pomembno tudi v luči zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov. Odbira živali na večjo plodnost in hitrejšo ravnost pri mesnih pasmah prispeva k izboljšanju izkoriščanja energije in beljakovin, s tem pa tudi k manjši intenzivnosti izpustov metana in didušikovega oksida. Svoj delež k zmanjšanju intenzivnosti izpustov toplogrednih plinov prispeva tudi optimiranje krmnih obrokov, s čimer lahko dosežemo največji učinek. V okviru rejskega programa spremljamo kazalnike, ki prispevajo k učinkovitemu zmanjševanju izpustov metana iz prebavil živali. Pri mesnih pasmah je najpomembnejša hitrost rasti živali in število vzrejenih jagnjet na ovco na leto. Živali z večjo hitrostjo rasti prej dosežejo končno telesno maso ob zakolu, zato so te živali ob zakolu mlajše kot počasno rastoče živali. Posledica tega je, da se pri živalih z večjo hitrostjo rasti zmanjšajo izpusti toplogrednih plinov, ki jih žival proizvede v celotnem življenjskem obdobju. Preskušanje in odbira plemenskih živali v razmerah spreminjajočega se podnebja prispeva k boljši odpornosti pasme na podnebne spremembe, tako z vidika spremenjene kakovosti krme kot tudi z vidika obvladovanja vročinskega stresa.

V uporabi so različne tehnologije reje, ki temeljijo na paši v času vegetacije in v zimskem času na osnovi konzervirane voluminozne krme, ki je pogosto slabše kakovosti, zato želimo ohraniti tip živali, ki bo omogočal gospodarno rejo v danih pogojih reje. V rejski program se vključuje tako ekološke kot tudi konvencionalne reje, brez ali z dokrmeljevanjem močnih krmil.

2 IME PASME

Belokranjska pramenka (okrajšava: **BP**).

Za kratko poimenovanje pasme pogosto uporabljamo kratico BP, ki predstavlja začetni črki imena pasme.

3 ZNAČILNOSTI PASME

3.1 IZVOR IN NASTANEK PASME

Belokranjska pramenka je slovenska avtohtona pasma ovc, ki je dobila ime po Beli krajini. Razvila se je ob reki Kolpi med Vinico, Adlešiči in Črnomljem, kjer je še danes najbolj razširjena. Pri nastanku pasme so imele vpliv posamezne živali populacij pramenk iz Bosne in Hercegovine ter s Hrvaške. Belokranjska pramenka je skromna in odporna pasma ovc, ki je dobro prilagojena na kamnite kraške pašnike in je namenjena prireji jagnjetine. Ovce so sezonsko poliestrične in jagnjijo le enkrat letno - spomladi. Belokranjska pramenka je ogrožena pasma. Ocena stopnje ogroženosti na nacionalni ravni je »kritično ogrožena« na podlagi geografske razširjenosti in stopnje inbridinga.

3.2 ZNAČILNOSTI ZUNANJOSTI PASME

Večina živali je bele barve z značilnimi črnimi lisami ali pikami po glavi, še posebej okoli oči in gobca, s črnimi ušesi in črnimi pikami po nogah. Črne lise so redkejšje po telesu, ki je poraščeno z volno. Za pasmo je značilna zelo groba dolga volna z zašiljenimi prameni, ki jih dobro zaščitijo pred mrazom in dežjem ter zelo dolg rep, ki sega skoraj do tal in je ravno tako porasel z volno. Ovne krasijo izjemno bogati rogovi, ki so pri starejših živalih spiralasto zaviti. Rogate so tudi nekatere ovce, vendar so njihovi rogovi kratki.

Belokranjska pramenka je pasma za prirejo mesa manjšega telesnega okvirja (Preglednica 1) in tankih kosti, zaradi česar jagnjeta odlikuje dobra klavnost. Pri ženskih živalih naj bo vime dobro pripeto z ne predolgima ali prekratima seskoma in s čim manj paseskov. Pri moških živalih naj bodo moda dobro pripeta, izenačena in velika brez zatrdlin in drugih napak, kot je razcepljen skrotum. Čeljust naj bo pravilno razvita brez napak za pravilen ugriz.

Preglednica 1: Telesna masa in telesne mere belokranjske pramenske (Gostinčar, 2008)

	Ovce	Ovni
Telesna masa, kg	44 - 61	< 70
Višina vihra, cm	65 - 71	/
Višina križa, cm	65 - 71	/

Telesna masa odraslih ovc je od 44 do 61 kg, ovnov pa do 70 kg. Ovce belokranjske pramenke dosežejo največjo telesno maso pri starosti petih let, ko tehtajo v povprečju 52,4 kg. Višina vihra ter križa pri odraslih ovcah znaša od 65 do 71 cm (Preglednica 1).

Slika 1: Ovca belokranjske pramenke (Foto: B. Grabrijan)

Slika 2: Oven belokranjske pramenke (Foto: B. Grabrijan)

3.3 PROIZVODNE LASTNOSTI

Belokranjska pramenka je primerna za ekstenzivno prirajo jagnjet za meso. Je sezonsko poliestrična pasma, kar pomeni, da ovce jagnjijo v poznih zimskih mesecih ali v začetku pomladi. V povprečju imajo ovce 1,15 jagnjeta na gnezdo. Dnevni prirast jagnjet od rojstva do odstavitve znaša okrog 215 g/dan. Jagnjeta zaradi razmeroma tankih kosti dosegajo dobro klavnost. Ker klavni trupi jagnjet niso zelo omišičeni, so še zlasti primerni za tradicionalno peko na ražnju. Ovce imajo dobre materinske lastnosti, zaradi česar je malo poginov jagnjet. Živali so živahnega temperamenta.

4 GEOGRAFSKO OBMOČJE IZVAJANJA REJSKEGA PROGRAMA

Pasma je razširjena predvsem v Beli krajini, in sicer na območju med Vinico, Adlešiči in Črnomljem, medtem ko se nekaj tropov belokranjske pramenke nahaja tudi izven območja Bele krajine.

V rodovniško knjigo za belokranjsko pramenko je bilo na dan 31.12.2023 vpisanih 1.222 živih živali (Poročilo o opravljenem delu znotraj STRP v letu 2023), kar je osnova za rejsko delo in podatek o velikosti populacije. Predniki v rodovniški knjigi prispevajo informacije za oceno plemenskih vrednosti živali. Spremljanje velikosti populacije je eden od rejskih ciljev, kjer je cilj ohranjanje staleža in čim večji delež populacije vključiti v rejski program.

V rejski program za belokranjsko pramenko se lahko vključijo kmetijska gospodarstva, ki svoj trop živali belokranjske pramenke redijo na območju Republike Slovenije. Pravico glede sodelovanja rejcev v rejskem programu določa 13. člen Uredbe (EU) o reji živali 2016/1012. Rejci, ki vstopijo v ta rejski program se zavežejo, da v njem sodelujejo po pravilih, ki jih določa ta rejski program. Obveznosti in pravice rejcev so navedene tudi v Poslovniku Društva ([Priloga I](#)).

5 IDENTIFIKACIJA IN REGISTRACIJA TER EVIDENTIRANJE POREKLA ČISTOPASEMSKIH PLEMENSKIH ŽIVALI

Identifikacijo in registracijo za vso drobnico v Sloveniji vodi Sektor za identifikacijo in registracijo ter informacijske sisteme (SIRIS) znotraj Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR) v okviru Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije (MKGP). Vse živali vrste ovca v vseh tropih po Sloveniji morajo biti označene (identificirane) in registrirane v skladu s pravom Unije o zdravju živali v zvezi z identifikacijo in registracijo domačih živali.

Rejec, ki s svojimi živalmi vstopi v ta rejski program, mora zagotoviti znano poreklo ob vsaki identifikaciji novorojene živali, zato jih mora čimprej po rojstvu ustrezno označiti in zagotoviti sledljivost porekla. Evidenca porekla čistopasemskih plemenskih živali BP se vodi v informacijskem sistemu Centralne podatkovne zbirke (CPZ) Drobnica (CPZ Drobnica). Živali, ki so vključene v ta rejski program se vpišejo v rodovniško knjigo za belokranjsko pramenko. Rodovniška knjiga za BP je del informacijskega sistema CPZ Drobnica. Za rejsko društvo rodovniško knjigo tehnično vodi zunanji izvajalec – Biotehniška fakulteta, Univerze v Ljubljani.

Pred vpisom v rodovniško knjigo (RK) za belokranjsko pramenko morajo biti živali posamezno identificirane in registrirane v skladu s pravom Unije o zdravju živali. Žival se v rodovniško knjigo vpiše pod identifikacijsko številko, ki jo ima žival vpisano na sredstvu za identifikacijo drobnice. Žival se ob vpisu v rodovniško knjigo evidentira pod tekočo zaporedno številko vpisa v rodovniško knjigo. Številka vpisa v rodovniško knjigo je razvidna tudi na zootehniškem spričevalu za posamezno žival.

Rejec, ki s svojimi živalmi sodeluje v tem rejskem programu, mora ob vsaki identifikaciji novorojene živali evidentirati tudi njeno poreklo. Evidentiranje porekla novorojene živali se zagotovi z izpolnitvijo zootehniških dokumentov »Dnevnik pripustov za ovce« in »Podatki o jagnjitvah« (Priloga A), vključno z rojstno maso, potekom poroda in usodo oziroma stanjem jagnjeta. Za tehtanje novorojenih jagnjet je odgovoren rejec, zootehniški dokument »Podatki o jagnjitvah« pa izpolni kontrolor območnega kmetijsko gozdarskega zavoda Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (KGZS) ali rejec. Za označitev novorojene živali na način zagotavljanja sledljivosti porekla je odgovoren rejec sam.

Naloge rejca za zagotavljanje evidentiranja porekla novorojene živali so:

- označitev jagnjeta takoj po rojstvu na način kot to določa pravo Unije o zdravju živali - pravila o identifikaciji in registraciji domačih živali,
- tehtanje novorojenega jagnjeta takoj po rojstvu,
- beleženje podatkov o rojstvu jagnjeta.
- Za namen evidentiranja porekla, rejec zabeleži naslednje osnovne podatke:
 - identifikacijsko številko ovce, ki je jagnjila (matere jagnjeta),
 - datum jagnjitve (poroda),
 - zaporedno jagnjitev ovce,
 - število rojenih in živorojenih jagnjet v gnezdu,

- identifikacijsko številko, spol in barvo posameznega jagnjeta,
- identifikacijsko številko očeta jagnjeta.

Na zootehniškem dokumentu »Podatki o jagnjivah« se zbirajo tudi informacije o morebitnih genetskih napakah novorojenega jagnjeta in podatki potrebni za kontrolo plodnosti (velikost gnezda). Potrjen zootehniški dokument »Podatki o jagnjivah« je lahko v elektronski ali fizični obliki. V primeru elektronskega vnosa s strani rejca, dokument potrjuje rejec. V primeru fizične oblike pa dokument potrjuje tudi kontrolor območnega zavoda KGZS. Potrjen zootehniški dokument »Podatki o jagnjivah« je predpogoj za vpis novorojene živali v rodovniško knjigo. Znani podatki se upoštevajo pri odbiru moških kandidatov za naravni pripust in ženskih živali za nadaljnjo plemensko rejo.

Podatki zapisani na zootehniških dokumentih »Dnevnik pripustov za ovce« in »Podatki o jagnjivah« dokazujejo poreklo novorojene živali. Za živali, ki jih rejec odbere za nadaljnjo rejo pa se podatki vpišejo na zootehniški dokument »Odbira in sprejem v rodovnik« (Priloga A). Dokument je lahko izpolnjen v elektronski obliki ali v fizični obliki. V primeru elektronskega dokumenta le tega potrjuje rejec, v primeru fizične oblike pa ga potrjuje rejec in kontrolor območnega zavoda KGZS.

Na podlagi predhodnih podatkov o naravnem pripustu ovce in podatkov o jagnjivah (rojstvu živali) ter podatkov iz potrjenega dokumenta »Odbira in sprejem v rodovnik« se odbrane plemenske živali vpišejo v rodovniško knjigo.

Za Društvo podatke iz zootehniških dokumentov za spremljanje porekla zbirajo rejci in območni zavodi KGZS. Podatki se vnesejo v CPZ Drobница preko elektronskih zootehniških dokumentov ali preko dokumentov v fizični obliki. Vnos podatkov v CPZ Drobница izvede rejec sam ali to zanj stori zunanji izvajalec.

6 REJSKI IN SELEKCIJSKI CILJI

Rejsko in selekcijsko delo pri belokranjski pramenki temeljita na aktivni populaciji čistopasemskih ovc in ovnov vpisanih v Rodovniško knjigo za BP. Za namen doseganja rejskih in selekcijskih ciljev spremljamo poreklo in gospodarsko pomembne proizvodne lastnosti. Lastnosti pasme se dolgoročno oblikujejo preko zastavljenih rejskih ciljev, ki morajo omogočati čimbolj gospodarno rejo. H gospodarsko pomembnim lastnostim pri BP spadajo predvsem lastnosti ravnosti in plodnosti. Za nadaljnjo rejo se odbirajo živali skladno s selekcijskimi in rejskimi cilji.

Rejski cilji morajo biti usmerjeni tako, da rejcem omogočajo čimbolj gospodarno rejo živali. Lastnosti pasme, ki se oblikujejo dolgoročno preko zastavljenih rejskih ciljev, morajo na način tradicionalne reje omogočati prirejo jagnjet za meso čim boljše kakovosti, hkrati pa izboljšati ali ohraniti dobre lastnosti plodnosti. Rejski cilj v osnovi temelji na ohranjanju pasemskih značilnosti opisanih v poglavjih 3.2 in 3.3.

Med rejske cilje vključujemo tudi ohranjanje stabilne velikosti populacije z okoli 1.000 do 1.200 čistopasemskimi plemenskimi živalmi in povečevanje velikosti populacije ob ugodnih gospodarskih razmerah. Velikost populacije spremljamo na podlagi števila vpisanih aktivnih (živih) čistopasemskih živali v Rodovniški knjigi za BP.

Glavni rejski cilji pri BP so predstavljeni v preglednici 2.

Preglednica 2: Rejski cilji za belokranjsko pramenko

Lastnost	Rejski cilj
Velikost populacije	Ohranjanje ali povečevanje velikosti populacije ob dobrih okoljskih in gospodarskih razmerah
*Velikost gnezda	Povečevanje in ohranjanje dobre plodnosti ob doseženem cilju (1,2 rojenih jagnjet na gnezdo), hkrati vplivamo na izpuste toplogrednih plinov, ki so zmanjšani zaradi večje prireje jagnjet na žival v njeni življenjski dobi
Lastnosti zunanosti	Ohranjanje primerne velikosti telesnega okvirja (živali ne smejo imeti prevelikega telesnega okvirja), ohranjanje rogatosti pri samcih
*Dnevni prirast jagnjet	Povečevanje in ohranjanje dnevnega prirasta ob doseženem cilju (230 g/dan), zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov
Temperament	Ohranitev živahnega temperamenta, izločanje agresivnih ovnov
Dolgoživost	Starost živali, število jagnjitev v življenjski dobi, življenjska prireja jagnjet
Odpornost	Dobra odpornost
Prilagodljivost	Dobra prilagodljivost na težje in skromne pogoje reje
Materinske lastnosti	Dobro izraženo skrbništvo matere za novorojena jagnjeta, večja preživetvena sposobnost novorojenih jagnjet
Preprečevanje parjenja v sorodstvu	Izvajanje načrtnega parjenja med čim manj sorodnimi živalmi

*Lastnost bo genetsko vrednotena (napovedovanje plemenske vrednosti za velikost gnezda in dnevni prirast jagnjet) v roku dveh let

Pri odbiri živali upoštevamo značilnosti pasme in dajemo prednost živalim z boljšimi lastnostmi zunanosti. Pri belokranjski pramenki je zaželen srednje dolg trup ter srednje globoka in srednje široka prsa ter dovolj širok križ, kar omogoča zaželen telesni okvir za prirajo mesa. Živali, ki so širše v križnem delu imajo tudi lažje porode. Hrbet naj bo raven, križ rahlo pobit, ravne sprednje in zadnje noge s pravilnim kotom skočnega sklepa in pravilnimi biclji (ne prenehki in ne prestrmi).

Pri odbiri ženskih živali smo pozorni tudi na oblike in pripetost vimena. Želimo dobro pripeto vime, ki omogoča ohranjanje funkcionalnega vimena v daljši življenjski dobi. Dolžina, debelina in položaj seskov so tiste lastnosti, ki omogočajo nemoteno sesanje jagnjetom. Glava naj ne bo prevelika ali izredno groba. Nosni profil je raven. Ovni so rogati, prav tako so rogate tudi nekatere ovce, vendar so njihovi rogovi kratki. Preverjamo tudi napake na čeljusti, zaradi katerih ni pravilnega ugriza. Takšne živali se slabo pasejo, kar se pogosto odraža na zunanosti in v telesni kondiciji.

Lastnosti zunanosti so posredno povezane s proizvodnimi lastnostmi živali oz. z gospodarsko bolj pomembnimi lastnostmi. Ocenjevanje lastnosti zunanosti se v populaciji belokranjske pramenke izvaja pri moških živalih – kandidatih za naravni pripust na kmetijskih gospodarstvih. Sistem ocenjevanja lastnosti zunanosti je opisan v [Prilogi B](#).

Med rejske cilje vključujemo tudi lastnosti, kot so temperament, dolgoživost, odpornost in prilagodljivost na težke in skromne pogoje reje ter sposobnost paše na kraških pašnikih. Tako dajemo poseben poudarek tudi tistim sekundarnim lastnostim zunanosti, ki so pomembne za dolgoživost, odpornost in prilagodljivost. Pomemben rejski cilj je tudi ohranjanje dobrih materinskih lastnosti. Najpomembnejša materinska lastnost, ki jo je potrebno stalno izboljševati, je dobro izražanje skrbništva matere za novorojena jagnjeta. Rejec, pri odbiri mladih živali za pleme, upošteva materinske lastnosti matere jagnjeta. Rejci ne odbirajo za nadaljnjo rejo jagnjet od mater, ki slabo skrbijo za svoje mladiče. Temperament živali lahko ocenimo subjektivno, nezaželene so živali, ki kažejo agresivno obnašanje (predvsem ovni), zaželena je žival živahnega (pri ovnih) do mirnega (pri ovcah) temperamenta. Posredni pokazatelji dolgoživosti pri belokranjski pramenki so starost živali ob izločitvi, število jagnjitev v življenjski dobi in število rojenih in živorojenih mladičev v življenjski dobi živali, ki jih upoštevamo pri odbiri živali. Intenzivnost rasti (dnevni prirast) je pomembna lastnost pri pasmah za prirajo mesa oz. klavnih jagnjet, kamor spada tudi BP. Dnevni prirast jagnjet v pogojih reje se spremlja pri vseh jagnjetih ženskega in moškega spola po metodi lastne preizkušnje potomcev, opisane v poglavju 7.3 tega rejskega programa.

Med selekcijske cilje spadajo lastnosti, pri katerih zagotavljamo genetsko variabilnost, ki je osnova za genetski napredek pasme. V ta namen se v okviru rejskega programa spremljajo posamezne gospodarsko pomembne lastnosti v populaciji, ki bodo vključene v genetsko vrednotenje (izračun plemenskih vrednosti). Za lastnosti intenzivnost rasti (dnevni prirast jagnjet v pogojih reje) in velikost gnezda (število rojenih jagnjet) se v rejskem programu za BP predvideva implementacija genetskega vrednotenja v prihodnjih dveh letih.

Za lastnosti rasti in velikosti gnezda želimo v okviru tega rejskega programa ohranjati genetske spremembe najmanj na sedanjem nivoju in preprečiti negativne genetske spremembe.

7 LASTNA PREIZKUŠNJA IN OCENJEVANJE GENETSKE VREDNOSTI

Lastna preizkušnja se po tem rejskem programu izvaja na živalih samih ali na njihovih potomcih v pogojih reje, v laboratorijih in drugih nosilcih dejavnosti.

Lastna preizkušnja živali in ocenjevanje genetske vrednosti se izvajata v skladu s pravili iz priloge III Uredbe (EU) o reji živali 2016/1012.

Lastno preizkušnjo v pogojih reje lahko opravljamo po metodah A (imenovani zunanji izvajalec), B (rejec) ali C (kombinacija obojega).

V okviru tega rejskega programa se izvaja naslednje preizkušnje:

- preizkušnja (kontrola) plodnosti,
- biološki test,
- preizkušnja (kontrola) ravnosti jagnjet (potomcev) v pogojih reje,
- ocenjevanje lastnosti zunanosti,
- preizkušnja v laboratorijih.

7.1 PREIZKUŠNJA (KONTROLA) PLODNOSTI V POGOJIH REJE

Preizkušnjo plodnosti v pogojih reje se izvaja po metodi B (rejec sam) ali metodi C (kombinacija rejca in kontrolorja).

Za namen preizkušnje plodnosti pri ovcah se zbirajo podatki o jagnjitvah za vsako posamezno ovco v tropu, ki je vključena v rejski program oziroma je vpisana v rodovniško knjigo. Rejec za zagotavljanje porekla novorojenih jagnjet beleži tudi »Dnevnik pripustov« ovce (matere), kamor za vsak trop ovce vpiše identifikacijsko številko plemenjaka (očeta), ki je bil odbran za naravni pripust v tem tropu. Ob jagnjitvi rejec za vsako posamezno ovco, ki je jagnjila, zabeleži datum poroda (datum jagnjitve), zaporedno jagnjitev in število rojenih ter število živorojenih jagnjet. Takoj po jagnjitvi rejec poskrbi za označitev novorojenih jagnjet z neponovljivo identifikacijsko številko in tako zagotovi sledljivost porekla. Rejec takoj po označitvi novorojenih jagnjet oziroma najkasneje v roku 24 ur vsa živorojena jagnjeta v gnezdu tudi stehta in zabeleži rojstno maso vsakega jagnjeta. Evidentiranje podatkov o plodnosti (število rojenih in število živorojenih jagnjet) se zagotovi z izpolnitvijo zootehniškega dokumenta »Podatki o jagnjitvah« (Priloga A), vključno s stehtano rojstno maso, potekom poroda in stanjem jagnjeta. Na dokument »Podatki o jagnjitvah« se zabeležijo tudi ostali podatki potrebni za vodenje porekla, ki so opisani v poglavju 5. Za evidentiranje podatkov o plodnosti in za tehtanje novorojenih jagnjet poskrbi rejec.

Podatki za spremljanje kontrole plodnosti, ki se evidentirajo na dokument »Podatki o jagnjitvah« so:

- identifikacijska številka matere,
- zaporedna jagnjitev,
- datum jagnjitve,
- število rojenih jagnjet,
- število živorojenih jagnjet,
- potek poroda,
- identifikacijska številka očeta,
- identifikacijska številka jagnjeta,
- spol jagnjeta (moški, ženski, dvospolnik),
- barva jagnjeta,
- pasma jagnjeta,
- rojstna masa jagnjeta,
- stanje jagnjeta ob rojstvu (pogin, mrtvorojen, spaček),
- rogatost jagnjeta,
- materinske lastnosti matere (skrb za jagnjeta; dobra mati, slaba mati).

Podatki na dokumentu »Podatki o jagnjitvah« so pogoj za preizkušnjo plodnosti pri posamezni živali v rejskem programu. Zootehniški dokument »Podatki o jagnjitvah« lahko izpolni (v elektronski ali fizični obliki) rejec sam (B metoda) ali pa to zanj opravi kontrolor (v elektronski ali fizični obliki) ob prvem obisku, čimprej po jagnjitvah (C metoda). V primeru izpolnjevanja dokumenta s strani rejca, le tega potrdi rejec, v primeru izpolnjevanja dokumenta s strani kontrolorja, le tega s podpisom potrdita rejec in kontrolor. V primeru elektronskega poslovanja vnos izvede rejec ali to zanj stori kontrolor, v primeru dokumentov v fizični obliki pa vnos v CPZ Drobница, izvede rejec ali kontrolor ali Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Na podlagi zbranih podatkov v okviru preizkušnje plodnosti se naredi analiza lastnosti plodnosti za vse ovce, ki so bile v koledarskem letu vključene v preizkušnjo plodnosti. Rezultate analize plodnosti prejmejo vsi rejci enkrat letno za vsako posamezno ovco, ki je bila vključena v rejski program. Izpis analize plodnosti zajema rezultate o zadnji jagnjitvi vsake ovce v koledarskem letu in prirejo posamezne ovce. Analizo podatkov o plodnosti izvede zunanji izvajalec Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Rezultati analize plodnosti so rejcem za lasten trop razvidni tudi preko dostopa v CPZ Drobница.

V letu 2024 bo narejena raziskovalna naloga za razvoj statističnih modelov za napovedovanje plemenske vrednosti za velikost gnezda in dnevni prirast jagnjet v pogojih reje. Predvidevamo, da bomo genetsko vrednotenje teh dveh lastnosti implementirali v prihodnjih dveh letih. Rejski program bo takrat dopolnjen s priložo z opisom statističnih modelov za ocenjevanje plemenske vrednosti za velikost gnezda in dnevni prirast jagnjet v pogojih reje.

7.2 BIOLOŠKI TEST V POGOJIH REJE

Biološki test v pogojih reje se izvaja po metodi B (rejec sam) ali metodi C (rejec in kontrolor).

Biološki test se izvaja hkrati s preizkušnjo plodnosti, prav tako se podatki o biološkem testu evidentirajo na skupnem zootehniškem dokumentu »Podatki o jagnjitvah« (Priloga A). Ta dokument uporabljamo tako za vodenje podatkov o plodnosti, kot tudi za vodenje podatkov o biološkem testu, hkrati pa je ta dokument tudi predpogoj za zagotavljanje porekla novorojenih živali. Na ta način se izognemo nepotrebnemu prepisovanju podatkov.

Rejec zabeleži naslednje podatke o biološkem testu takoj po rojstvu oziroma najkasneje 24 ur po rojstvu:

- identifikacijska številka matere,
- potek poroda,
- spol jagnjeta,
- usoda jagnjeta ob rojstvu (pogin, mrtvorojen), kamor se zabeleži tudi morebitne:
- genetske napake in posebnosti jagnjeta (spaček in drugo).

Osnovni cilj izvajanja biološkega testa je preprečevanje širjenja genetskih napak oz. nezaželenih lastnosti zunanosti v populaciji jagnjet za naslednje generacije. Pri biološkem testu se posveča posebna pozornost morebitnim prirojenim napakam in nezaželenim lastnostim zunanosti. Vključeno mora biti čim večje število živali, saj se prirojene napake, katerih nosilci so recesivni geni z zelo majhno frekvenco, običajno redko pojavljajo v populaciji. Jagnjeta, vključena v biološki test, so potomci mater, ki so vpisane v rodovniško knjigo.

Potek poroda je podatek, ki ga lahko oceni le rejec živali. Rejec živali je prvi in največkrat edini prisoten pri porodu. V primeru, ko je porod enostaven in ni potrebne pomoči, rejec označi potek poroda, kot lahek ali normalen. V primeru, ko je pri porodu potrebna pomoč rejca ali veterinarja, se potek poroda označi kot težek. Pri tem moramo ločiti med težkimi porodi s poginom jagnjeta in drugimi stopnjami težavnosti porodov. Za potek jagnjitve uporabljamo naslednji šifrant oziroma stopnje težavnosti jagnjitve:

- 1 – lahka,
- 2 – normalna,
- 3 – težka, potrebna pomoč,
- 4 – težka s poginom mladiča (do 24 ur po porodu),
- 5 – abortus v zgodnjem obdobju brejosti,
- 6 – abortus v zadnjem obdobju brejosti.

Za spol jagnjeta se zabeleži spol na podlagi šifranta:

- 1 – moški spol,
- 2 – ženski spol,

3 – dvospolnik.

V rubriko »usoda« jagnjeta se zabeleži stanje mladičev ob rojstvu na podlagi šifranta:

1 – pogin,

2 – mrtvorojen

in morebitne prirojene lastnosti ali nezaželene lastnosti zunanosti v populaciji jagnjet, kot je

3 – spaček.

Za Društvo podatke o biološkem testu zbira rejec sam (B metoda) ali rejec in kontrolor območnega zavoda KGZS (C metoda). V primeru elektronskega poslovanja, vnos izvede rejec sam ali to zanj stori kontrolor, v primeru dokumentov v fizični obliki pa vnos podatkov v informacijski sistem CPZ Drobница izvede rejec, kontrolor ali Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

7.3 PREIZKUŠNJA (KONTROLA) RASTNOSTI JAGNJET (POTOMCEV) V POGOJIH REJE

Preizkušnjo ravnosti jagnjet v pogojih reje se izvaja po metodi B, kar pomeni, da nalogo opravlja rejec sam.

Ravnost jagnjet v pogojih reje spremljamo na podlagi dveh tehtanih telesnih mas jagnjet. Prva tehtana telesna masa je rojstna masa. Rejec tehtanje novorojenih jagnjet opravi ob rojstvu ali najkasneje 24 ur po porodu in zabeleži rojstno maso živorojenih jagnjet. Rojstna masa jagnjeta se evidentira na zootehniški dokument »Podatki o jagnjitvah« (Priloga A). Druga tehtana telesna masa je telesna masa do starosti šestih mesecev. Drugo tehtanje jagnjet rejec običajno opravi ob odstavitvi, obvezno pa pred starostjo šestih mesecev. Podatek o drugem tehtanju rejec zabeleži na zootehniški dokument »Seznam mladičev v tropu« (Priloga A) oziroma vnese v CPZ Drobница v primeru elektronskega poslovanja. Dokument »Seznam mladičev v tropu« je lahko v fizični ali elektronski obliki. Obrazec »Seznam mladičev v tropu« izpolni, potrdi in vnese rejec sam, lahko pa vnos zanj opravi kontrolor ali Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Za namen vodenja podatkov o drugem tehtanju jagnjet rejec k pripadajoči identifikacijski številki jagnjeta zabeleži:

- datum tehtanja,
- telesna masa jagnjeta.

Pri obeh tehtanjih je pomembno, da rejec tehtanje opravi na enak način. Priporočljivo je, da se za tehtanje znotraj posameznega tehtalnega obdobja uporablja tehtnica, ki naj omogoča merjenje z natančnostjo vsaj 0,5 kg (za rojstno maso priporočljiva natančnost 0,1 kg) (ICAR guidelines, Section 21, junij 2021). Rojstna masa je genetsko determinirana in ima velik vpliv na potek poroda, zato je korektno beleženje rojstne mase s tehtanjem zelo pomembno.

Telesna masa ob drugem tehtanju (odstavitvi) nam posredno poda tudi informacije o mlečnosti matere. Telesna masa ob odstavitvi je pomemben podatek tudi za analizo rasti v obdobju po

odstavitvi in ima pomembno vlogo pri oceni plemenske vrednosti za lastnosti rasti. Zaželeno je, da je starost ob drugem tehtanju znotraj tropa čimbolj izenačena. Zaželeno je tudi, da je starost ob drugem tehtanju čimbolj izenačena med tropi, ki imajo podobno tehnologijo odstavitve.

Za beleženje telesne mase ob drugem tehtanju mora biti jagnje stehtano med 45. in 180. dnem starosti.

Na podlagi zbranih podatkov v okviru preizkušnje ravnosti se izračuna dnevni prirast jagnjet od rojstva do datuma drugega tehtanja. Rejec vsako leto prejme rezultate preizkušnje ravnosti jagnjet za svoj trop, kjer so izračunani dnevni prirasti za vsakega posameznega jagnjeta, povprečen dnevni prirast v tropu in povprečen prirast jagnjet v populaciji belokranjske pramenke v tekočem koledarskem letu. Podatki so rejcem za lasten trop razvidni tudi elektronsko preko dostopa v CPZ Drobница.

Za Društvo podatke o ravnosti jagnjet zbira rejec sam. Vnos v informacijski sistem CPZ Drobница v primeru elektronskega poslovanja izvede rejec sam, v primeru dokumentov v fizični obliki pa vnos podatkov izvede rejec sam ali kontrolor ali Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani. Analizo podatkov izvede Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

7.4 OCENJEVANJE LASTNOSTI ZUNANJOSTI

Lastnosti zunanosti živali so genetsko povezane z gospodarsko pomembnimi proizvodnimi lastnostmi, kot so zmogljivost rasti, mesnatost, dolgoživost, itd., zato ima ocenjevanje lastnosti zunanosti velik pomen.

Ocenjevanje lastnosti zunanosti pri ovnih izvaja imenovana strokovna Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust ([Poglavje 9.1 tega rejskega programa](#)). Ocenjevanje lastnosti zunanosti se izvaja pri: mladih ovnih belokranjske pramenke v pogojih reje na kmetijskem gospodarstvu, odbranih za naravni pripust.

Ocenjevanje lastnosti zunanosti živali poteka po sistemu linearnega opisovanja in ocenjevanja živali opisanega v [Prilogi B](#) tega rejskega programa. Ocenjuje se posamezne telesne lastnosti, ki so združene v sklope telesnih lastnosti (okvir, oblike, omišičenost in moda). Poleg tega se zabeleži tudi morebitne napake lastnosti zunanosti (na čeljusti, število pasoskov, razcepljen skrotum itd.).

Po tem načinu ocenjevanja lastnosti zunanosti se ocenjuje čistopasemske plemenske ovne (kandidate za naravni pripust) v pogojih reje na kmetijskem gospodarstvu.

Skupna ocena lastnosti zunanosti se zabeleži na »*List za ocenjevanje živali*« ([Priloga B](#)). Ocene za vsako posamezno ocenjevano lastnost zunanosti, kot tudi skupna ocena lastnosti zunanosti se vnesejo iz dokumenta »*List za ocenjevanje živali*« v CPZ Drobница.

Skupna ocena lastnosti zunanosti se upošteva kot eden izmed kriterijev za razvrstitev ovna v kakovostni razred.

Za Društvo ocenjevanje lastnosti zunanosti izvedejo predstavniki zunanjih izvajalcev KGZS in Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Za Društvo vnos v CPZ Drobница in analize izvede Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

7.5 PREIZKUŠNJE V LABORATORIJIH

7.5.1 Genski test – test očetovstva

V okviru rejskega programa opravljamo genotipizacijo za preverjanje pravilnosti zapsanega porekla (rodovnika) živali. Na ta način izvajamo notranjo kontrolo nad pravilnostjo zapsanih podatkov v rodovniku živali na določenem deležu živali v rodovniški knjigi.

Za preverjanje pravilnosti zapsanega porekla (rodovnika) živali se uporabljajo SNP genetski označevalci. Metoda se uporablja za naključno preverjanje porekla živali za potrditev podatkov o poreklu na zootehniških dokumentih. Za preverjanje porekla je v rabi standardni set SNP označevalcev, ki ga v rednih primerjalnih testih preverja ISAG (International Society for Animal Genetics) in omogoča izločitev napačnih prednikov z več kot 99 % verjetnostjo.

Na podlagi rezultatov genotipizacije (paternity test) – test očetovstva, ki jih prejmemo iz komercialnega laboratorija, se poreklo potrdi ali ovrže. Na podlagi pravih podatkov o poreklu živali se v rodovniško knjigo doda še certifikat o potrditvi porekla s testom očetovstva. Rejca se opozori na pomembnost zagotavljanja pravih podatkov za živali, ki jih želi vpisati v rodovniško knjigo.

Vse postopke v zvezi s preverjanjem porekla (odvzem biološkega materiala, označevanje vzorcev biološkega materiala, pošiljanje vzorcev v laboratorij, prejem in interpretacijo rezultatov ter vnos podatkov v CPZ Drobница za rejsko društvo izvede Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

7.6 METODE ZA GENETSKO VREDNOTENJE

V rejskem programu za belokranjsko pramenko je za lastnosti intenzivnost rasti (dnevni prirast jagnjet v pogojih reje) in velikost gnezda (število rojenih jagnjet) predvidena implementacija genetskega vrednotenja v prihodnjih dveh letih.

Genetsko vrednotenje bo vezano na lastnosti, katerih fenotipske vrednosti se merijo ali ocenjujejo v okviru tega rejskega programa in je za njih zbrano že dovolj veliko število podatkov, ki je potrebno za točnost napovedi. Genetsko vrednotenje bo vključevalo spremljanje porekla, zbiranje podatkov o fenotipu, pripravo podatkov, napovedovanje plemenskih vrednosti za posamezne lastnosti, skladiščenje in presojo ustreznosti statističnih modelov za napovedovanje plemenskih vrednosti ter razvoj in vzdrževanje aplikacij za analize in preglede podatkov.

Za napovedovanje plemenskih vrednosti bomo uporabljali metode, ki so znanstveno sprejemljive v skladu z uveljavljenimi zootehniškimi načeli. Za napovedovanje plemenskih vrednosti se bodo podatki o lastnostih in poreklu pridobivali iz CPZ Drobница, kjer se bodo arhivirali tudi vsi rezultati.

Ocenjevanje genetske vrednosti bo pripravljeno v skladu s pravili iz Priloge III in Poglavlja V Uredbe o reji živali. Za ocenjevanje genetske vrednosti plemenskih živali je Rejsko društvo imenovalo zunanjega izvajalca Biotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani (druga priznana organizacija v reji drobnice). Država članica oziroma njen pristojni organ (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano) je z odločbo št. 33205-63/2023/8 pooblastilo zunanjega izvajalca Biotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani za izvajanje naloge ocenjevanja in napovedovanja genetske vrednosti za plemenske ovce in koze. Pri ocenjevanju genetske vrednosti zunanji izvajalec sledi pravilom in standardom Mednarodnega odbora za kontrolo proizvodnosti živali (ICAR).

Ob implementaciji napovedovanja plemenskih vrednosti za lastnosti dnevnega prirasta jagnjet in velikosti gnezda bo statistični model za ocenjevanje plemenske vrednosti predstavljen v prilogi temu rejskemu programu, kot dopolnitev odobrenega rejskega programa.

Izračun plemenskih vrednostih za obe lastnosti bodo prejeli vsi rejci, ki so vključeni v ta rejski program, prav tako pa bodo rezultati na voljo rejcem za lastni trop tudi preko vstopa v CPZ Drobница.

8 MERILA IN POSTOPKI ZA VPIS ŽIVALI V RODOVNIŠKO KNJIGO ZA BELOKRANJSKO PRAMENKO

Rodovniško knjigo za belokranjsko pramenko vodi rejsko društvo. Tehnične postopke vodenja za rejsko društvo izvaja zunanji izvajalec Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani znotraj informacijskega sistema Centralne podatkovne zbirke Drobница (CPZ Drobница) v skladu s tem rejskim programom.

Ime rodovniške knjige: **Rodovniška knjiga za belokranjsko pramenko**, skrajšano RK BP. Rodovniška knjiga je razdeljena na **glavni in dodatni del**.

Rejsko društvo mora na zahtevo rejca v primeru, da so izpolnjeni vsi pogoji za vpis v rodovniško knjigo, žival vpisati v ustrezen del rodovniške knjige po prejemu vse potrebne dokumentacije v čim krajšem možnem času.

Znotraj rodovniške knjige se vodijo tudi premiki živali (sledljivost) iz tropa v trop. V rodovniški knjigi se vodi aktivna populacija (žive živali) kot tudi njihovi predniki (nežive živali). Nežive živali ostanejo del rodovniške knjige, kot neaktivni del populacije, saj so pomemben vir informacij za napovedovanje plemenskih vrednosti.

Vsi rejci drobnice, tako tisti, ki so vključeni v ta rejski program, kot tudi tisti, ki niso vključeni v noben rejski program, morajo sporočiti podatke o izločitvah in premikih svojih živali v Register drobnice na obratu (RDO), ki ga vodi SIRIS znotraj UVHVVR v okviru MKGP.

Podatke o premikih, poginih ali zakolih se za potrebe vodenja ažurne rodovniške knjige pridobijo iz omenjenih podatkovnih zbirk, ki jih vodi pristojno ministrstvo. Premiki živali v rodovniški knjigi morajo biti skladni z uradnimi evidencami, ki jih vodi pristojno ministrstvo.

Izločitev živali iz rodovniške knjige je potrebna za ažurno vodenje aktivne velikosti populacije in prikaz trenutnega stanja v populaciji. Velikost populacije je eden od kriterijev določanja stopnje ogroženosti pasme in pomemben kriterij za opredelitev zootehniških ukrepov v populaciji.

8.1 GLAVNI DEL RODOVNIŠKE KNJIGE

Glavni del rodovniške knjige za belokranjsko pramenko zajema čistopasemske plemenske živali belokranjske pramenke, katerih starši in stari starši so vpisani v glavni del te rodovniške knjige.

Osnovni pogoji za vpis živali v glavni del rodovniške knjige za belokranjsko pramenko (RK BP):

- identifikacija in registracija živali je v skladu s pravom Unije o zdravju živali - pravila o identifikaciji in registraciji domačih živali in v skladu s pravili iz tega rejskega programa,
- poreklo živali je vzpostavljeno po pravilih iz poglavja 5 tega rejskega programa,
- žival je potomec staršev in starih staršev, ki so vpisani v glavni del RK BP, v primeru nakupa, če žival spremlja zootehniško spričevalo, izdano v skladu z Uredbo (EU) 2016-1012,
- če žival izhaja iz zarodnega materiala, mora ta zarodni material spremljati zootehniško spričevalo, izdano v skladu z Uredbo (EU) 2016/1012.

Pasma je zaradi povečanega tveganja za parjenje v sorodstvu ter ozke geografske razširjenosti uvrščena med kritično ogrožene pasme (Register pasem, 2023). Na podlagi nacionalne uvrstitve v stopnjo ogroženosti »ogrožena«, ta rejski program uveljavlja odstopanje od prvega odstavka tega poglavja (točka 2 Poglavja III, Dela I, Priloge II Uredbe 2016/1012), ki omogoča:

- da se v glavni del vpiše tudi čistopasemsko žival, ki je potomec staršev in starih staršev vpisanih v dodatni del te rodovniške knjige.

8.2 DODATNI DEL RODOVNIŠKE KNJIGE

V dodatni del rodovniške knjige se vpišejo plemenske živali, ki ne izpolnjujejo pogojev za vpis v glavni del rodovniške knjige.

Osnovni pogoji za vpis živali v dodatni del rodovniške knjige za belokranjsko pramenko:

- identifikacija in registracija živali je v skladu s pravom Unije o zdravju živali – pravila o identifikaciji in registraciji domačih živali in v skladu s pravili iz tega rejskega programa,
- lastnosti zunanosti živali morajo ustrezati lastnostim pasme iz poglavja 3 tega rejskega programa.

8.3 UVRSTITEV POTOMCEV ŽIVALI, VPISANIH V DODATNI DEL, V GLAVNI DEL RODOVNIŠKE KNJIGE

Uvrstitev potomcev živali, vpisane v dodatni del rodovniške knjige v glavni del rodovniške knjige določa točka 1 Poglavlja III, Priloge II Dela 1 Uredbe (EU) 2016/1012:

- V glavni del te rodovniške knjige se lahko vpiše prva generacija potomcev ženske živali vpisane v dodatni del te rodovniške knjige, če:
- Ima ta ženska žival mati in staro mati po materini strani vpisani v dodatni del te rodovniške knjige in
- Ima ta ženska žival očeta in oba stara očeta vpisana v glavni del te rodovniške knjige.

Ker je belokranjska pramenka ogrožena pasma, ta rejski program uveljavlja tudi odstopanje od točke 1 Poglavlja III, Priloge II Dela 1 Uredbe (EU) 2016/1012. To odstopanje je opredeljeno v točki 2 Poglavlja III, Priloge II Dela 1 Uredbe (EU) 2016/1012.

Uvrstitev potomcev živali vpisane v dodatni del, v glavni del na podlagi točke 2 Poglavlja III, Priloge II Dela I:

- V glavni del rodovniške knjige se vpiše čistopasemsko plemensko žival, ki je potomec staršev in starih staršev, vpisanih v glavni ali dodatni del rodovniške knjige za belokranjsko pramenko.

9 RAZVRŠČANJE ČISTOPASEMSKIH MOŠKIH PLEMENSKIH ŽIVALI

Razvrščanje čistopasemskih moških živali belokranjske pramenke v kakovostne razrede se izvaja na kmetijskih gospodarstvih v pogojih reje.

9.1 RAZVRŠČANJE ČISTOPASEMSKIH PLEMENSKIH OVNOV NA KMETIJSKEM GOSPODARSTVU

Čistopasemske plemenske ovne na kmetijskih gospodarstvih razvrsti dvočlanska Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust.

Komisijo za odbiro plemenjakov za naravni pripust na kmetijskem gospodarstvu sestavljata:
- selekcionist za drobnico območnega Kmetijsko gozdarskega Zavoda KGZS in
- strokovni vodja rejskega programa ali njegov namestnik imenovan pri zunanjem izvajalcu Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani.

Na kmetijskem gospodarstvu se čistopasemske plemenske ovne razvrsti v kakovostne razrede (2A, 2B, 3A in 3B) od najboljšega do najslabšega na podlagi naslednjih znanih podatkov:

- Dnevni prirast v obdobju od rojstva do drugega tehtanja
- Skupna ocena lastnosti zunanosti.

Preglednica 3: Razvrščanje plemenskih ovnov belokranjske pramenke v kakovostne razrede ob odbiri na kmetijskem gospodarstvu

Kakovostni razred	*Dnevni prirast od rojstva do drugega tehtanja, g/dan	Skupna ocena lastnosti zunanosti
2A	min 200	min 7
2B	min 170	min 6
3A	/	min 5
3B	/	< 5

*Če dnevni prirast od rojstva do drugega tehtanja ni poznan, se lastnost hitrosti rasti ocenjevane živali upošteva glede na starost živali in telesno maso na dan ocenjevanja

Za plemenske ovne razvrščene na kmetijskem gospodarstvu ni znanega podatka o oploditveni sposobnosti semena, zato teh ovnov ne razvrstimo v razreda 1A ali 1B.

9.2 ČISTOPASEMSKI PLEMENSKI OVNI PRIPOROČENI ZA NARAVNI PRIPUST

Priporočeni čistopasemski plemenski ovni za naravni pripust so ovni, ki so razvrščeni v kakovostne razrede 2A, 2B in 3A na podlagi razvrščanja na kmetijskem gospodarstvu na način opisan v poglavju 9.1 tega rejskega programa.

Čistopasemski plemenski ovni razvrščeni v kakovostni razred 3B se ne priporočajo za naravni pripust.

Veljavnost statusa kakovostnega razreda ovnov za naravni pripust ni časovno omejena.

Za Društvo čistopasemske plemenske ovne za naravni pripust priporoči Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust v sestavi, kot je navedeno v poglavju 9.1.

10 IZDAJANJE ZOOTEHNIŠKIH SPRIČEVAL

Rejsko društvo, ki vodi rodovniško knjigo, na zahtevo rejca izdaja zootehniška spričevala za čistopasemske plemenske živali, ki so vpisane v glavni del te rodovniške knjige. Tisk zootehniškega spričevala izvede zunanji izvajalec Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, pri čemer se uporabljata predpisan obrazec in vsebina, usklajena z Uredbo (EU) 2016/1012. Podpisnik zootehniških spričeval pri zunanjem izvajalcu Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani je s strani Rejskega društva pooblaščen oseba ([Priloga H](#)). Pogoje za promet s plemenskimi živalmi in njihovim zarodnim materialom določa Uredba (EU) 2017/717. Rejsko društvo izda ustrezno zootehniško spričevalo za potrebe prometa plemenskih živali in njihovega zarodnega materiala.

Na zahtevo rejca rejsko društvo izdaja zootehniška spričevala za čistopasemske plemenske živali če:

- rejec sodeluje v rejskem programu,
- če je žival vpisana v glavni del rodovniške knjige za belokranjsko pramenko.

Vsebina zootehniškega spričevala je v skladu z Uredbo (EU) 2016/1012. Primer zootehniškega spričevala je naveden v [Prilogi G](#).

11 ZUNANJI IZVAJALCI

V tem poglavju so navedene informacije o sodelujočih zunanjih izvajalcih in njihovih kontaktnih podatkih ter kontaktnih osebah.

Zunanji izvajalci, ki za Društvo izvajajo posamezne naloge tega rejskega programa so:

- Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za zootehniko, Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana, Druga priznana organizacija v reji drobnice; angela.cividini@bf.uni-lj.si, mojca.simcic@bf.uni-lj.si

Informacije o dejavnostih:

- *Strokovno vodenje*
 - *Vzdrževanje in nadgradnja rodovniške knjige*
 - *Vodenje informacijskega sistema – CPZ Drobnica – vnos podatkov ter podeljevanje pravic uporabnikom*
 - *Objava podatkov*
 - *Odbira in sprejem plemenskih živali v rodovniško knjigo*
 - *Izdajanje zootehniških spričeval*
 - *Napovedovanje genetskih vrednosti*
 - *Ocena in odbira plemenjakov*
 - *Ocenjevanje lastnosti zunanosti*
 - *Genski testi*
 - *Preprečevanje parjenja v sorodstvu, načrt parjenja*
 - *Ohranjanje genetske variabilnosti*
 - *Program rabe plemenskih živali*
 - *Mednarodno sodelovanje – ICAR*
- Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (KGZS), Gospodinjska ulica 6, 1000 Ljubljana, daniло.potokar@kgzs.si
 - Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Ljubljana, Gospodinjska ulica 6, 1000 Ljubljana, matjaz.hribar@lj.kgzs.si
 - Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Kranj, Cesta Iva Slavca 1, 4000 Kranj, igor.stanonik@kr.kgzs.si
 - Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Celje, Trnoveljska cesta 1, 3000 Celje, dominik.pecovnik@ce.kgzs.si
 - Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Murska Sobota, Ulica Štefana Kovača 40, 9000 Murska Sobota, ales.horvat@kgzs-ms.si
 - Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Novo mesto, Šmihelska 14, 8000 Novo mesto, andrej.kastelic@kgzs-zavodnm.si
 - Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Nova Gorica, Pri hrastu 18, 5000 Nova Gorica, pavla.plesnicar@go.kgzs.si
 - Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Ptuj, Ormoška 28, 2250 Ptuj, dani.skaza@kgz-ptuj.si

Informacije o dejavnostih KGZS in KGZ-jev:

- *Preverjanje porekla*
- *Biološki test*
- *Spremljanje reprodukcijskih lastnosti*
- *Lastna preizkušnja v pogojih reje (kontrola rastnosti)*
- *Odbira plemenic*
- *Ocena in odbira plemenjakov*
- *Ocenjevanje lastnosti zunanosti*
- *Spremljanje premikov živali*

Zveza društev rejcev drobnice Slovenije ugotavlja, da vsi zunanji izvajalci izpolnjujejo vse potrebne zahteve za izvajanje dejavnosti v tem rejskem programu.

Zveza društev rejcev drobnice Slovenije ugotavlja, da med zunanjimi izvajalci in gospodarskimi dejavnostmi rejcev, ki sodelujejo v rejskem programu, ni navzkrižja interesov.

VIRI:

- Gostinčar I. 2008. Telesne mere in znčilnosti belokranjske pramenke. Dipl. delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Odd. Za zootehniko, 57 str.
- ICAR Guidelines. 2021. The global standard for livestock data, Section 21, Version June 2021. <https://www.icar.org/index.php/icar-recording-guidelines/> (12.9.2024)
- Izvedbena uredba (EU) 2017/717 Komisije (EU) z dne 10. aprila 2017 o določitvi pravil za uporabo Uredbe (EU) 2016/1012 Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi z vzorčnimi obrazci zootehniških spričeval za plemenske živali in njihov zarodni material. Ur. list RS 109, 9-63 str.
- Savšek R. 2024. Poročilo o opravljenem delu znotraj STRP na področju reje drobnice v letu 2023. Poročilo za Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.
- Uredba (EU) 2016/1012 Evropskega parlamenta in sveta z dne 8. junija 2016 o zootehniških in genealoških pogojih za rejo, trgovino s čistopasemskimi plemenskimi živalmi, hibridnimi plemenskimi prašiči in njihovim zarodnim materialom ter za njihov vstop v Unijo ter o spremembi Uredbe (EU) št. 652/2014, direktiv Sveta 89/608/EGS in 90/425/EGS ter razveljavitvi določenih aktov na področju reje živali. Ur. list RS 171, 66-143 str.